

torului. Întotdeauna, montările care ne-au plăcut au avut la bază realizarea acestei osmoze, și întotdeauna când, urmărind o interpretare, o apreciem dincolo de calitățile individuale ale actorului X sau Y, bogăția, omogenitatea și chiar spontaneitatea jocului constituie rezultatul suprapunerii rodnice a eforturilor mai multor creatori. Cred că în teatrele noastre mai sînt multe de făcut, și din partea regizorilor, și din partea actorilor; cred că trebuie să mai lucrăm pentru a obține o adevărată unitate artistică.

◆ GYÖRGY HARAG

Se întîmpla acum 10—15 ani să deplingem, la fiecare întîlnire colectivă a oamenilor de teatru, lipsurile regiei românești. Astăzi, sîntem, dimpotrivă, răsfățați de mulțimea actelor regizorale pasionante și curajoase. Să vorbim, de pildă, despre spectacolul *Troilus și Cresida*. Am citit și am auzit spunîndu-se că ceea ce se vede pe scena Teatrului de Comedie „nu e Shakespeare“, că aici nu se joacă în stil shakespearian, și așa mai departe. Toate pretențiile de acest fel exprimă de fapt un punct de vedere din secolul trecut. Vă amintiți, probabil, că în secolul trecut, întreaga operă a lui Shakespeare a fost supusă unei reformulări; atunci au fost împărțite piesele în acte și tablouri și tot atunci s-a creat și un stil de interpretare, fundamental deosebit de modalitatea inițială de joc a spectacolului Shakespeare. Tradițiile la care sîntem atît de frecvent trimiși sînt, de fapt, aceste tradiții ale secolului al XIX-lea și nu tradiția autentică a jocului shakespearian. Ce a făcut de fapt Peter Brook cu *Hamlet*, *Titus Andronicus*, *Regele Lear*, dacă nu, în primul rînd, să rupă cu tradițiile secolului al XIX-lea? *Troilus și Cresida* este, în acest sens, mai fidel spectacolului shakespearian decît majoritatea montărilor la care am asistat. Nu de mult am citit o lucrare foarte interesantă a lui Cehov, care scria cu multă amărăciune că Stanislavski a creat spectacole foarte bune cu piesele lui, dar în alt spirit decît cel în care piesele fuseseră scrise. Cehov mărturisește că el a scris comedii amare, la care ar fi dorit ca publicul să ridă mult și că, în locul acestor comedii, a văzut pe scenă niște drame de factură lirică. Cred că toată lumea s-ar revolta dacă ar asista la un spectacol cehovian în care interpretarea să nu fie semănată cu foarte multe pauze și la care publicul să ridă cu poftă. S-ar spune atunci: „nu e cehovian“, așa cum au spus mulți despre *Opera de trei țarale*, montată de Ciulei, că nu e un spectacol brechtian. În asemenea atitudini se manifestă inerțiile și rezistențele unor deprinderi vechi. Mie mi se pare, de pildă, că *Opera de trei țarale*, la Teatrul „Bulandra“, este cel mai brechtian spectacol pe care l-am văzut — un spectacol care împinge poate și mai departe decît unele montări de la Berliner Ensemble generalizarea, îndrăznește foarte mult în explorarea esenței operei lui Brecht

◆ HORIA LOVINESCU

Spectacolele slabe nu atrag atenția, iar spectacolele pe care refuz să le admit, pentru că nu-mi convin ca formulă teatrală, nu sînt dăunătoare din punct de vedere artistic,